

PLANUL-CADRU DE ÎNVĂȚĂMÂNT AL ȘCOLII DIN PERSPECTIVA ÎNVĂȚĂRII TRANSDISCIPLINARE¹

CZU:373.091.214(478)

DOI: 10.46727/c.17-11-2023.p45-50

Ion ACHIRI,

doctor, conferențiar universitar,

Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID ID: 0000-0002-8874-2329

Rezumat: *Articolul abordează problema elaborării și implementării unui nou Plan-cadru de învățământ al școlii, construit din perspectiva învățării transdisciplinare. Este formulat un sistem de principii pe care se va fundamenta noul model de Plan-cadru de învățământ al școlii în Republica Moldova. Sunt evidențiate unele perspective privind realizarea transdisciplinarității în cadrul treptelor de învățământ primar, gimnazial și liceal. Este evidențiată necesitatea corelării armonice, prin intermediul noului Plan-cadru de învățământ al școlii, a monodisciplinarității, interdisciplinarității, pluridisciplinarității și transdisciplinarității la diverse trepte de învățământ.*

Cuvinte-cheie: *Plan-cadru de învățământ al școlii, paradigmă educațională, învățarea transdisciplinară, principii, educație, calitate.*

Abstract: *The article addresses the issue of the development and implementation of a new school education framework, built from the perspective of transdisciplinary learning. A system of principles is formulated on which the new model of the school education framework plan in the Republic of Moldova will be based. Some perspectives regarding the realization of transdisciplinarity in the framework of primary, secondary and high school levels of education are highlighted. The need for harmonious correlation, through the new School Education Framework Plan, of monodisciplinarity, interdisciplinarity, pluridisciplinarity and transdisciplinarity at various levels of education is highlighted.*

Key-words: *Educational framework plan of the school, educational paradigm, transdisciplinary learning, principles, education, quality.*

Introducere. Provocările societale actuale și de perspectivă impune reformarea educației din perspectiva învățării transdisciplinare. Planul-cadru de învățământ al școlii este unul dintre documentele strategice de politici educaționale pe care se fundamentează calitatea educației. Dezvoltarea educației, implementarea paradigmei competenței, integrarea disciplinelor școlare, axarea pe modelul transdisciplinar al învățării școlare ne ghidează spre elaborarea și implementarea în practica educațională a unui nou model de plan de învățământ al școlii – Plan-cadru de învățământ al școlii axat pe paradigma învățării transdisciplinare. Învățarea transdisciplinară este noua paradigmă educațională de perspectivă pentru sistemul educațional din Republica Moldova și nu numai [2, 3].

¹ *Articolul este elaborat în cadrul proiectului „Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale. Cifru 20.80009.0807.27A”.*

Constatăm, că școala de astăzi din Republica Moldova, fiind una **monodisciplinară**, nu-și realizează obiectivul major – pregătirea absolvenților către viața reală, care este una **transdisciplinară** [7]. Astfel necesitatea implementării unei noi paradigme – **paradigma învățării transdisciplinare** este una evidentă. Această necesitate este dictată și de cerințele Codului Educației al Republicii Moldova. Astfel, Codul Educației al Republicii Moldova prin **Articolul 6 determină:**

Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate [1].

Scopul articolului rezidă în evidențierea problemelor și formularea soluțiilor privind elaborarea și implementarea unui nou model de Plan-cadru de învățământ al școlii din perspectiva paradimei învățării transdisciplinare.

Aspecte metodologice și strategice. Pentru implementarea eficientă a învățării transdisciplinare e necesar de elaborat și implementat un nou model de Plan-cadru de învățământ al școlii, dezvoltat din perspectiva transdisciplinară.

Sistemul de principii de construire a unui astfel de Plan-cadru de învățământ al școlii ar include:

- *Principiul realizării prevederilor Codului Educației și a politicilor educaționale privind realizarea unui învățământ de calitate în Republica Moldova;*
- *Principiul racordării Standardelor educaționale ale Republicii Moldova la Standardele educaționale ale Uniunii Europene;*
- *Principiul corelării armonice a monodisciplinarității, interdisciplinarității, pluridisciplinarității și transdisciplinarității la treptele de învățământ primar, gimnazial și liceal;*
- *Principiul integrării inclusive a disciplinelor școlare la treptele de învățământ primar, gimnazial și liceal;*
- *Principiul centrării predării-învățării-evaluării pe activități integrate de tipul proiectelor STEM/ STEAM/STREAM, inclusive prin studierea disciplinei Educația STEM;*
- *Principiul optimizării numărului de discipline școlare, inclusive a disciplinelor opționale, din perspectiva implementării învățării transdisciplinare;*
- *Principiul desfășurării activităților educaționale în baza unor problematici cross-curriculare în cadrul zilelor transdisciplinare la toate treptele de învățământ;*
- *Principiul racordării inclusive a sistemului de discipline școlare, inclusive a disciplinelor opționale, la specificul profilului din învățământul liceal și a viitoarei profesii a absolventului liceului.*
- *Principiul realizării continuității privind învățarea pe parcursul întregii vieți.*

Raportul Comisiei Internaționale a Educației pentru Secolul al XXI-lea aparținând UNESCO, cunoscut și sub numele de Raportul Delars, pune accentul pe patru piloni ai unui nou tip de educație: ***a învăța să cunoști, a învăța să faci, a învăța să trăiești alături de ceilalți și a învăța să exiști.*** În acest context, abordarea transdisciplinară poate avea o contribuție importantă în instaurarea unui nou tip de educație. Educația transdisciplinară lămurește într-o nouă manieră nevoia, resimțită din ce în ce mai acut, a unei educații permanente. Ea trebuie să se exercite nu doar în instituțiile de învățământ, de la școala primară la universitate, ci și pe întreg parcursul vieții și pretutindeni [4, 5].

Unul dintre aspectele implementării învățării transdisciplinare, de care trebuie să țină cont noul Plan-cadru de învățământ, constă în abordarea integrată a disciplinelor, care presupune organizarea transdisciplinară nu numai a conținuturilor, ci a întregii experiențe de predare-învățare-evaluare.

Modalitățile concrete de integrare a disciplinelor școlare ar putea fi:

- *integrarea în jurul unui pol științific, practic, personal sau social;*
- *integrarea în jurul unei singure discipline;*
- *integrarea în jurul a câtorva discipline școlare;*
- *integrarea în jurul unor activități fundamentale (creație, construcție, cercetare etc.);*
- *integrarea în jurul unor fenomene sociale, economice, practice;*
- *integrarea printr-un ansamblu flexibil de lecții, fiecare dintre ele fiind concepută printr-o schemă integrativă [2].*

Trebuie să conștientizăm că realizarea învățării transdisciplinare nu va conduce la „dispariția totală” a disciplinelor. Desigur, în Planul-cadru de învățământ vor fi prezente, la diverse trepte de învățământ, și discipline monodisciplinare. Unele dintre ele, de exemplu, disciplinele Limba și literatura română (maternă) și Matematica, fiind discipline fundamentale, semnificative și de o importanță majoră pentru învățarea școlară de ansamblu, ar trebui să rămână monodisciplinare pe parcursul întregului traseu școlar.

Menționăm, că nici un proces educațional modern din orice țară nu poate fi realizat doar din viziunea transdisciplinară. Este important să nu exagerăm. Savantul B. Nicolescu, unul dintre autorii paradigmei transdisciplinarității, afirma „*disciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea sunt cele patru săgeți ale unuia și aceluiași arc: al cunoașterii*” [6].

Astfel, noul model de Plan-cadru de învățământ, elaborat din perspectiva transdisciplinară, ar trebui să realizeze corelarea armonică a monodisciplinarității, interdisciplinarității, pluridisciplinarității și transdisciplinarității la toate treptele de învățământ.

Evidențiem unele perspective privind realizarea acestui deziderat.

- a) *La treapta primară* transdisciplinaritatea poate fi cea mai accentuată. Învățătorul/învățătoarea v-a organiza eficient învățarea transdiscipli-

nară în procesul educațional și nu numai. Considerăm, că trei discipline, la această treaptă, ar trebui să rămână monodisciplinare: *Limba și literatura română, Matematica și Limba străină*. Celelalte finalități educaționale pot fi atinse prin studierea unor subiecte cross-curriculare și conținuturi generice, prin care se va însuși „lumea reală” și se vor forma competențele preconizate.

- b) *La treapta gimnazială* monodisciplinaritatea (*Limba și literatura română, Matematica și Limba străină*) va fi completată cu pluridisciplinaritatea (de exemplu, cu disciplinele integrate de tipul *Arte, Științe, Dezvoltarea personală* etc.), complimentate cu subiecte cross-curriculare semnificative și conținuturi generice (de exemplu, din domeniile *Educație pentru sănătate, Educație antreprenorială și economică, Educație patriotică, Educație ecologică, Educație pentru familie, Educație pluriculturală, Educație pentru societate, Securitatea în Internet, Dezvoltarea tehnologică* etc.) importante pentru formarea personalității elevului.
- c) *La treapta liceală*, din perspectiva realizării transdisciplinarității, e necesar de a se ține cont de specificul fiecărui profil în contextul continuității studiilor la facultate și din perspectiva profesională. De exemplu, la *Profilul umanist* ar trebui să se studieze disciplina integrată **Științe**, nu disciplinele separate Fizica, Chimia și Biologia, iar la profilul *Real* ar putea fi integrate disciplinele Istoria, Geografia și Educația economică. Deci, la profilul real se va studia mai puțină lingvistică și mai mult disciplinele exacte. La profurile umanistic, arte și sport mai accentuat se vor studia disciplinele lingvistice, sociale, disciplinele de profil și mai puțin disciplinele exacte [2].

Disciplina integrată *Arte* ar trebui să fie obligatorie pentru toate treptele de învățământ și pentru toate profilurile. **În acest context ar fi bine să studiem mai profund și să utilizăm experiența educațională a Japoniei, Coreei de Sud, Chinei.**

Disciplina *Educația STEM*, de asemenea, ar trebui să fie studiată la toate treptele de învățământ și la toate profilurile (cel puțin 2 ore pe săptămână la fiecare treaptă de învățământ și profil). E o disciplină cu un evident context transdisciplinar. Studiul acesteia va amplifica conexiunile învățării școlare cu viața de zi cu zi și va contribui adecvat la formarea și dezvoltarea competențelor în domeniul ingineresc.

Considerăm necesară excluderea ariilor curriculare din construirea Planului-cadru de învățământ din perspectiva transdisciplinară, deoarece acestea contravin realizării învățării transdisciplinare.

Panul-cadru de învățământ va include, în mod obligatoriu la toate treptele de învățământ, zile transdisciplinare – cel puțin câte 3 zile în fiecare trimestru la toate treptele de școlarizare și la toate profilurile.

Sunt foarte importante, atât pentru formarea/dezvoltarea competențelor, cât și pentru dezvoltarea personalității elevului, temele cross-curriculare și conținuturile generice propuse spre studiere în cadrul zilelor transdisciplinare.

De exemplu, temele cross-curriculare/conținuturile generice pentru zilele transdisciplinare în învățământul primar se vor corela cu:

1. *Educația patriotică*
2. *Educația pentru sănătate*
3. *Educația pentru mediu/ Educația ecologică*
4. *Educația pentru familie*
5. *Educația financiar-economică*
6. *Educația interculturală*
7. *Educația pentru societate*
8. *Securitatea în Internet.*

Temele cross-curriculare/conținuturile generice pentru zilele transdisciplinare în învățământul gimnazial ar include subiecte referitoare la:

1. *Educația patriotică*
2. *Educația pentru sănătate*
3. *Educația pentru mediu/ Educația ecologică*
4. *Educația pentru familie și societate*
5. *Educația financiar-economică*
6. *Educația antreprenorială*
7. *Educația interculturală*
8. *Securitatea în Internet.*

Temele cross-curriculare/conținuturile generice pentru zilele transdisciplinare în învățământul liceal vor fi corelate cu:

1. *Educația social-patriotică*
2. *Educația pentru sănătate*
3. *Educația ecologică și a protecției mediului*
4. *Educația pentru familie*
5. *Educația financiar-economică și antreprenorială*
6. *Educația multiculturală*
7. *Securitatea în Internet.*

Concluzii. Implementarea Planului-cadru de învățământ al școlii, construit din perspectiva învățării transdisciplinare, va contribui eficient la pregătirea absolvenților școlii pentru activitatea în viața transdisciplinară.

Desigur, realizarea unei învățări transdisciplinare de calitate necesită și o asigurare financiar-economică semnificativă de către stat.

Importantă este și formarea profesională inițială și continuă a cadrelor didactice privind implementarea învățării transdisciplinare.

Crearea de către Ministerul Educației și Cercetării a unui grup de lucru pentru elaborarea noului *Plan-cadru de învățământ din perspectiva învățării transdisciplinare* ar fi un prim pas realizat în contextul creșterii calității educației în Republica Moldova.

Deci, implementarea unui astfel de Plan-cadru de învățământ al școlii va majora considerabil calitatea educației în ansamblu și școala din Republica Moldova va deveni mai eficientă și mai prietenoasă elevului.

Bibliografie:

1. Codul Educației al Republicii Moldova, 2014. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
2. Akiri I. *The transdisciplinary ads an educational paradigm of the future*. Scientific journal “Education: Modern Discourses”, #4, 2021, p.33-38. Online ISSN:2617-7811. Print ISSN: 2617-3107
3. Achiri I., Franțuzan L. et. al. Modele de reconfigurare a procesului de învățare. Aria curriculară Matematică și Științe. Chișinău: IȘE, 2022. ISBN 978-9975-56-977-4.
4. 1st World Congress of Transdisciplinarity (1994), Preamble. Convento da Arrábida, Portugal, November 2-6 // Disponibil: <http://perso.clubinternet.fr/nicol/ciret/english/charten.htm/>
5. Transdisciplinarity. Stimulating Synergies, Integrating Knowledge”. UNESCO, Division of Philosophy and Ethics. 1998. – p. 37-38. Disponibil: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001146/114694eo.pdf>
6. Nicolescu B. Transdisciplinaritatea: Manifest. Iași : Junimea,2007.
7. PLANUL-CADRU pentru învățământul primar, gimnazial și liceal anul de studii 2023-2024 Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_si_plan_cadru_2023-2024_aprobat_si_plasat_pe_site_0.pdf